

Teollisuuden Palkansaajien yhteistoimintaryhmä perää

YHTEISKUNTAVASTUUTA KANSAINVÄLISILLÄ RAAMISOPIMUKSILLA

■ *Maailman ammattiyhdistysliikkeellä on kivinen työsarkea edessään. Vaikka työntekijöiden perusoikeudet teollisuusmaissa ovat jo jonkinlaisessa kunnossa, niin säälliset työolot ja vaikkapa oikeus järjestäytymiseen ovat vielä unelmia Kiinassa, Etelä-Koreassa tai Brasiliassa.*

Teollisuuden Palkansaajien yhteistoimintaryhmä perää suomalaisilta kansainvälisiltä yrityksiltä yhteiskuntavastuuta ja valvottuja raamisopimuksia, jotta työelämän perusoikeudet toteutuisivat myös niiden toimittajaketuissa maailmalla. Nyt moni suomalaisyritys porsastelee esimerkiksi Eestissä.

Mualla Pohjoismaissa monikansalliset yritykset ovat kunnostautuneet solmimalla ammattiyhdistysliikkeen kanssa kansainvälisiä eettisiä raamisopimuksia. Ikea, Statoil, Norske Skog, ISS, SKF, Hennes&Mauritz ja SCA ovat sitoutuneet valvomaan, että työelämän perusoikeuksia kunnioitetaan koko toimittajaketjussa.

Suomessa näitä raamisopimuksia ei ole solmittu yhtäkään. Meidän maailmalla operoivat yrityksemme ovat tyytyneet omiin vapaaehtoihin eettisiin julistuksiinsa, joita ei valvota. Siksi niiden käytännön merkitys on vähäinen.

Teollisuuden Palkansaajien yhteistoimintaryhmän seminaarissa puhunut Pohjoismaisen Metallin, Nordiska Metallin pääsihteeri **Jyrki Raina** löysi Suomesta heti kätevässä toistakymmentä kansainvälistä yritystä, jotka voisivat olla yhteiskuntavastuun kantajien eturintamassa: Nokia, UPM-

Kymmene, StoraEnso, Metso, Outokumpu, KCI Konecranes, Kesko...

Globaalit yritykset tarvitsevat globaaleja pelisääntöjä. Kansainväliset raamisopimukset – tai puitesopimukset – ovat uusi sopimustaso paikallisen ja kansallisen tason päälle. Ne takaavat perusoikeudet ja linjaavat pelisäännöt, missä tahansa yritys toimiikin.

Raina huomautti, että kun kansalliset rajat on avattu pääoman ja yritysten liikkeille, nopea muutos on arkipäivää. Oman lisänsä yhtälöön tuo EU:n laajentuminen.

Euroopan korkean palkan maiden on pakko uusia teolliset strategiansa. Yrityskaupat ja fuusiot sekä tuotannon siirrot esimerkiksi Kiinaan tai Eettiin ovat Suomessakin tuttuja: työpaikkoja siirtyy väistämättä muualle.

– Kyse on rakennemuutoksesta, jota ei täysin voi pysäyttää, Raina sanoi.

Teollisuuden Palkansaajat -neuvottelukunta (TP)

Teollisuuden palkansaajat -neuvottelukunta (TP) on kahdenoista teollisuusaloilla ja teollisuuden palvelualoilla toimivan ammattiliiton rekisteröimätön yhteistoimintaorganisaatio, joka perustettiin 1993. TP-liitot edustavat yhdessä lähes seitsemäsataatuhatta yksityisen sektorin palkansaajaa.

Neuvottelukunta edustaa jäsenliittojaan yhteiskunnallisessa edunvalvonnassa, sovittaa yhteen jäsenliittojen sopimustavoitteita ja pyrkii yhteistoiminnan avulla vahvistamaan liittojen ay-työtä toiminnan eri alueilla. Yhteistyön avulla pyritään myös jäsenistön ay-valmiuksien ja työmarkkina-aseman vahvistamiseen.

TP:n toimintaa johtaa neuvottelukunta eli hallitus. Sisältöasioita valmistelee viisi vakituista asiantuntijaryhmää: ansioturva-, sopimuspoliittinen-, teollisuuspoliittinen-, työympäristö- ja yhteistoimintaryhmä.

Yhteistoimintaryhmän tehtävänä on konsultointi kotimaassa kansainvälisen konserniyhteistyön (EWC) saattamiseksi osaksi yhteistoimintajärjestelmää, yhteydenpito asiassa eri kv-sihteeristöihin sekä muun kv-yhteistyön edistäminen erikseen sovitussa asiassa.

Ryhmä valmistelee alueelta jäsenliittojen yhteisiä kannanottoja, linjauksia ja raportteja.

Toiminnan painopisteet ovat eurooppalaisten yritysneuvostojen (EWC) toiminnan kehittäminen, Eurooppa-yhtiölakiin (SE) liittyvät asiat, yhteistyön kehittäminen kotimaisten ja ulkomaisten liittojen ja kv-sihteeristöjen kanssa, säännöllinen EWC-koulutus, seminaarit ja tiedotus.

Yhteistoimintaryhmää vetää yksikönjohtaja **Joel Salminen** TEKistä.

www.tpneuvottelukunta.net

Sopimukset toimivat käytännössä

Raamisopimukset sisältävät oikeuden järjestäytyä ja neuvotella työehtosopimuksia, kohtuulliset palkat ja säälliset työajat, turvalliset työolosuhteet ja vastuun alihankkijoista. Ne myös kieltävät syrjinnän ja lapsityövoiman käytön. Olennaista on yhteinen val-

vonta, jossa työntekijöiden edustajat ovat mukana.

Maailmalla arvioidaan olevan noin 65 000 monikansallista yritystä. Toistaiseksi kansainvälisiä raamisopimuksia on solmittu vasta 36, mutta lisää on syntymässä.

Raina kertoi, että jo solmitut sopimukset ovat toimineet käytännössä. Muun muassa Ikean

Espanjalainen ay-aktiivi Luis Miguel Fernández (vasemmalla) ja Nordiska Metallin pääsihteeri Jyrki Raina ovat vanhoja tuttuja. Fernández sai heti teollisuuden palokansaaajien yhteiseen seminaariin tullessaan takkiinsa YTN:n Nyt riitti! -pinssin.

alkihankkijoita on tarkastettu Itä-Euroopassa ja Kiinassa, DaimlerChryslerin alihankkija saatiin järjestykseen Turkissa ja Statoilin ongelmia ratkaistiin USAssa, Puolassa ja Baltiassa.

Yrityksille raamisopimuksista on paljon hyötyä. Myönteisen PR-arvon lisäksi ne saavat tarkempaa tietoa tytäryhtiöidensä tilasta.

– Kukapa toimitusjohtaja kertoisi esimiehilleen ongelmista johtamassaan tytäryhtiössä. Imago-ongelmat ja ikävät yllätykset vaikuttavat myyntiin, työllisyyteen ja pörssikursseihin. Kun tietoa saa kahta kanavaa pitkin, tietää enemmän, Raina huomautti.

Raamisopimukset ehkäisivät ongelmia jo ennakkoon vail-

la kielteistä julkisuutta. Ne ovat herrasmiehsopimuksia, joissa ei ole sanktioita.

Harmaan talouden viidakon lait

Työttömyysvakuutusrahaston toimitusjohtaja **Heikki Pohja**, AKAVAn, STTK:n ja SAK:n aiempi lobbari Brysselissä, paneutui puheenvuorossaan globalisaatioon ja sen parempaan hallintaan. Pohja oli presidentti **Tarja Halosen** avustajana ILO:n globalisaation sosiaalisia ulottuvuuksia pohtivassa työryhmässä, jonka toinen puheenjohtaja Halonen oli.

– Globalisaatioissa on kyse ihmisten ja kulttuurien elämästä ja säilymisestä, ei pelkästään kauppapolitiikasta, Pohja muistutti.

Globalisaation myötä kauppa kolminkertaistui parissakymmenessä vuodessa, mutta se keskittyi länsimaiden keskinäiseen kauppaan ja investointeihin. Peräti 75 prosenttia ulkomaisista investoinneista vuosina 1990–2000 tehtiin teollisuusmaihin. Vain viidosa suuntautui kymmeneen kehitysmaahan kuten esimerkiksi Kiinaan ja Brasiliaan.

Kaupan vapautumisesta huolimatta bruttokansantuotteen kasvu hidastui ja varallisuusero rikkaimpien ja köyhimpien maiden lisääntyi. 2,8 miljardia ihmistä elää tätä nykyä alle 1,6 eurola päivässä.

– Nykyglobalisaatio on epäoikeudenmukainen, sillä edut ja haitat jakaantuvat epätasaisesti maiden välillä ja niiden sisällä. Globalisaation tulee edistää kehitystä, kasvua, työllisyyttä ja hyvinvointia, ei lisätä köyhyyttä ja syrjäytymistä, Pohja sanoi.

Siksi ay-liikkeen tavoitteena on globaali työmarkkinajärjestelmä, globaalit työpaikkaneuvostot ja myös monikansallisten yritysten menettelytapojen valvonta.

– Työntekijöiden oikeuksia ja edustusta on kunnioitettava. Perusturva on taattava sosiaaliturvan avulla ja riittävän hyvät työolot

Nordiska Metall

Nordiska Metall on eri Pohjoismaissa toimivien 14 jäsenliiton yhteinen työrukkana, jonka keskeinen tehtävä on koordinaida ja välittää tietoa pohjoismaisista linjauksista niin Euroopassa kuin koko maailmassakin. Suomesta Nordiska Metalliin kuuluvat TEK, Insinööriliitto, Toimihenkilöunioni ja Metalliliitto.

www.nordiskametall.org

Leo Oksanen (vasemmalla) Outo-kummulta ja Matti Palmqvist Metsolta harmittelivat molemmat suomalaisten hitautta ymmärtää, miten tärkeistä ja kauaskantoisesta asiasta eurooppalaisissa yritysneuvostoissa on kysymys. Muualla yritykset ovat oivaltaneet, että neuvosto on mainio johdon ja työntekijöiden välisen tiedonkulun kanava. Esimerkiksi Ruotsissa ollaan paljon pidemällä. Se näkyy kansainvälisissä raamisopimuksissakin, joita ruotsalaiset yritykset ovat solmineet jo useita.

Teollisuuden Palkansaajien Yhteistoimintaryhmä on laatinut oppaan eurooppayhtiöistä. **Opasta voi tilata TEKistä Heidi Heliniltä**, heidi.helin@tek.fi, p. (09) 229 121.

► on turvattava.

Pohja muistutti, että kun työ siirtyy Kiinaan, se siirtyy pois työmarkkinajärjestelmän valvonnasta noudattamaan viidakon lakeja. Noin neljä miljardia ihmistä elää tätä nykyä järjestäytymättömän yhteiskunnan ulkopuolella niin sanotussa harmaassa taloudessa. Pohjan mukaan nyt tarvitaan merkittävää parannusta lainsäädännön kattavuuteen ja sen noudattamiseen. Tarvitaan parempaa valvontaa ja vahvempaa hallintoa, jotta erityisesti harmaa talous saataisiin kuriin.

ILO:n työryhmä ehdottaakin, että maiden pitäisi sitoutua sosiaaliseen vuoropuheluun talous- ja yhteiskuntapolitiikassa. Tehokkuuden ja tuottavuuden vastapainona on otettava huomioon työntekijöiden oikeus turvallisuuteen ja tasapuolisiin työmahdollisuuksiin. Tarvitaan parempaa globalisaation hallintaa.

Edustajat hakusessa uusista EU-maista

Euroopan laajentumisen myötä eurooppalaiset yritysneuvostot, European Works Councils (EWC), ovat saaneet uuden haasteen.

– Yrityksellämme on toimintaa 16 vanhassa EU-maassa ja kahdeksassa uudessa. Uusista maista on ollut vaikea löytää edustajaa EWC:hen. Ainoa uusi EU-maa, jossa henkilöstöedustus on kunnossa, on Unkari. Lisäksi olemme saaneet neuvostoon edustajan Puolasta ja Kyprokselta, **Risto Salmela** kertoi. Salmela edustaa Suomea IBM:n eurooppalaisessa yritysneuvostossa ja on myös tärkeän EWC:n työvaliokunnan jäsen.

Kaikkialla lainsäädäntö ei ole vielä kunnossa, edustajan valintamenettelyä ei ole määritelty, ammattiyhdistysperinnettä ei ole ehkä lainkaan – syitä EWC-edustajien värväämisen hankaluuteen on monia.

IBM on käyttänyt apuna hollantilaisista ay-konsulttia, joka on

selvittänyt tilannetta eri maissa. Salmelan mielestä henkilökohdalliset yhdeydenotot uusien jäsenmaiden yhtiöiden työtovereihin ovat myös tärkeitä. Joka tapauksessa työntekijät ovat toistensa kanssa tekemisissä työasioissa, joten EWC:tä ja ammattiyhdistysasioitakin olisi luonnollista sivuta samalla.

Salmela muistuttaa, että EWC on IBM:lläkin olennainen osa tiedottamis- ja kuulemisprosessia Euroopan toiminnassa ja ainoa henkilöstöedustajien organisaatio, jolla on suora yhteys yhtiön eurooppalaiseen johtoon. Sillä on myös kattava henkilöstöedustajien verkosto yhtiön sisällä. Siksi uusien EU-maiden edustajat pitäisi saada mukaan toimintaan.

Ay-koordinaattori Espanjasta

Kansainvälistä lisäväriä toi muutenkin kansainvälisissä tunnelmissa liikkuvaan seminaariin espanjalainen **Luis Miguel Fernández**, joka kertoi ammattiyhdistysliikkeen koordinaatiosta ja EWC-toiminnasta maailman toiseksi suurimmassa teräksen tuottajayhtiössä Arcelorissa. Fernández on Euroopan Metallin koordinaattori, joka operoi eri ammattiliittojen välisenä linkkinä Arcelorissa. Muutamia tällaisia koordinaattoreita on myös suomalaisissa yrityksissä.

Monikansallinen yritys Arcelor syntyi 2002, kun espanjalainen Aceralia, luxemburgilainen Arbed ja ranskalainen Usinor yhdistyivät. Arcelorilla on tytäryhtiöitä muualakin Euroopassa ja maailmalla.

Yrityksessä toimii eurooppalainen yritysneuvosto, jossa on jäseniä yhteensä 98 kuudesta eri maasta. Kokouksissa on väkeä 17 eri kansallisesta ammattiliitosta, mutta myös Euroopan Metallista EMF:stä. Fernández on EMF:n edustaja neuvostossa.

– Aceralin eurooppalainen yritysneuvosto on yksi edistyksellisimmistä, sillä Euroopan Metallin EMF on ollut aktiivisesti mukana

neuvottelemassa yritysneuvostosta jo sen syntyvaiheessa. Sekin on poikkeuksellista, että Eurooppataison ammattijärjestön edustaja on neuvostossa jäsenenä, Fernández sanoo.

Ammattiliitot ovat saaneet Arcelorin hallintoneuvostoon oman pysyvän tarkkailijan paikan kahden työntekijäpaikan lisäksi. Kaikkiaan neuvostossa on 18 jäsentä.

EMF-koordinaattorin tehtävänä on muun muassa tukea kansallisia ammattiliittoja, auttaa niitä verkostumaan keskenään, olla yhteydessä yrityksen hallintoneuvoston jäseniin ennen kokouksia, jotta työntekijöiden näkemykset varmasti tulisivat tiedoksi, sekä pitää yllä suhteita myös Euroopan ulkopuolella olevien tytäryhtiöiden ammattiliittojen edustajiin.

EMF:n järjestämissä kokouksissa kansallisten ammattiliittojen edustajat voivat vaihtaa näkemyksiä ja käydä etukäteen läpi yhteisiä asioita ennen EWC-kokouksia.

Helppoa se ei ole. Eri maista ja eri kulttuureista tulevien edustajien ei ole aina yksikertaista löytää yhteistä ääntä. Kansallisten etujen syövereistä on monta kertaa vaikea ponnistautua yhteisen hyvän tasolle.

Mutta konkreettisia tuloksia on saatu.

– Kun esimerkiksi yrityksen johto oli tekemässä päätöstä sulkea kaikki sisämaassa toimivat teräksen sulattamot, työntekijät järjestivät mielenilmauksen ennen hallintoneuvoston kokousta. Yritys käynnistikin asiasta neuvottelut työntekijöiden kanssa ja niinpä lopputulos oli suunniteltua myönteisempi, Fernández kertoi. □

Lisää raamisopimuksista:
www.imfmetal.org
www.icem.org/agreements/agrindexen.html
www.union-network.org